

Надія Гаврилюк

УДК 84-91.09: 316.473

УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ: РЕЦЕПТИВНІ ПРОЕКЦІЇ

У статті розглянуто рецепцію української поезії українцями та іноземцями. Важливе місце у формуванні рецептивних проєкцій належить світоглядові, ставленню до традиції та модернізації в поезії, до тематики поезії, естетичної цінності.

Ключові слова: рецепція, тематика, традиція, модернізація, естетична цінність.

Nadiya Havryliuk. Ukrainian poetry: The perspectives of reception

The article describes the reception of Ukrainian poetry by Ukrainians and by foreigners. An important role in the formation of the perspectives of reception belongs to the world outlook and the attitude of a respective reader towards tradition and modernization in poetry, the subject of poetry and its aesthetic value.

Key words: reception, subject of poetry, tradition, modernization, aesthetic value.

Не секрет, що перед українцями на порядку денному з доволі чіткою періодичністю постає питання стосунків України і світу. Воно стосується не лише політичного життя, а й виявів культурної царини. Цінним у цьому аспекті може бути українська поезія та її рецептивні проєкції. Таких проєкцій проглядається кілька: 1) думки українців про власну новітню поезію (із позицій класичної); 2) міркування про те, як світ сприйме українську поезію сьогочасну чи давню; 3) бачення, чому саме рецепція буде такою чи такою; 4) уявлення про те, наскільки світ сприймає українське віршоване слово; 5) уявлення світу про українську поезію.

Перелік свідчить, що більшість аспектів базуються на уявленнях. Поодинокі ці уявлення дають розуміння певного суспільства, його стереотипів в оцінці

себе чи / і зовнішнього світу опукліше, ніж це виявляють якості та інтенсивність реальної взаємодії. Але ж, якщо співвіднести уявлення українців про “реакцію світу” із рівнем його обізнаності з нашою поезією, виникне змога наблизитися до об’єктивнішого бачення.

Найбільшу ж запоруку реалістичного погляду на це питання варто б убачати в міркуваннях про причину певної реакції. Якби не маленьке але: “Коли ми кажемо “добре – погано”, ми пояснюємо собі (й іншим) структуру нашого смаку. Це дуже важливий предмет, і самопізнання – дуже шляхетна річ. Але не слід уважати його знанням предмета, з яким маємо справу” [3, 111].

Не претендуючи на остаточні судження й вичерпність аналізу, спробуємо подати панораму “українська поезія та світ” із погляду студентів-філологів (Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна; Кіровоградського національного педагогічного університету імені В.К. Винниченка; Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету “Острозька академія”; української філології Ягеллонського університету) та вибірки людей різного фаху й віку. Пропонована стаття продовжує низку студій авторки із проблем рецепції новітньої української поезії, опертих на анкетування [див.: 2].

Відповідаючи на питання, чи може сучасна українська поезія зацікавити світ, респонденти розділилися в думках. Обиралися відповіді: “може”; “не може” (до відповідних груп долучаємо емоційно-допустові варіанти: “мабуть, може”; “чом би й ні”; “ймовірно, не може” тощо); “може, але не вся”; “важко сказати”. Статистика свідчить на користь оптимістичного трактування проблеми.

ЧИ МОЖЕ БУТИ СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ПОЕЗІЯ ЦІКАВА СВІТОВІ?

Кількість осіб	Може	Може, але не вся	Не може	Важко сказати
312	204	46	50	12

Показово, що із відповіддю на це питання не визначилося лише 3,85% респондентів. Решта опитаних висловили власну позицію, до того ж у більшості випадків – подаючи певну аргументацію. Як видно із таблиці, 65,38% анкетованих абсолютно переконані у здатності української поезії зацікавити світ. Якщо ж долучити сюди 14,74% тих, які, попри загальну ствердну відповідь, розуміють вибірковість зацікавлення, то частка оптимістично налаштованих стане ще вищою – 80,12%. Анкетованих, які схильні ставитися до такої можливості критично, – 16,03%.

Годі було б увесь оптимізм списати чи на молодий вік опитаних, чи на юначий патріотизм, підживлений ситуацією у країні на момент анкетування (2009 р.). Які ж тоді складники оптимізму?

Теза перша: українська поезія уже цікавить світ. Саме так міркують десять осіб, що становить 4,9 % від тих, які поділяють оптимістичні погляди, або ж 3,21% від загальної кількості. Показник зацікавлення – те, що її читають і перекладають. “Білоруси дуже високо цінують наших поетів. Швидше за все, ту поезію, яка була б цікава, важко буде перекласти без втрати “ізму” (випускниця Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка). Привабливими твори мають бути як змістовно, так і формально: “Саме форма характеризує постмодерністські тенденції (Ю. Андрухович, Ніла Висоцька, О. Забужко, І. Андрусак). Твори Жадана перекладають у Німеччині, Польщі і відгуки досить позитивні”, – зазначає студентка 4 курсу Кіровоградського нац. пед. ун-ту ім. В.К. Винниченка. Стверджується також, що в цих країнах поезія Ю. Андруховича відома більше, ніж удома, як і українська поезія загалом. “У Німеччині, Франції, Англії молодь

захоплено читає Сергія Жадана, Юрія Андруховича, Г. Крук; Іван Драч у перекладах білоруською, молдавською, німецькою, польською, російською, чеською” (випускники Кіровоградського нац. пед. ун-ту ім. В.К. Винниченка). Якщо придивитися пильніше, то перелік імен, які перекладаються, виявиться не таким уже й довгим. Але йдеться зараз не так про популяризацію української книжки, що цілковито або майже цілковито стає справою самих авторів. Ідеться передусім про тверде переконання багатьох українців, що оскільки нашу літературу перекладають іноземними мовами, то її активно читають за кордоном: “Багато з українських поетів уже є відомими у світі” (студентка 4 курсу Нац. ун-ту “Острозька академія”); “Українська література завжди привертає до себе увагу” (студентка 1 курсу філ. фак-ту Харківського нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна). Або й геть романтичне: “Зображує правду життя, має світове визнання (студентка 4 курсу філ. фак-ту Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна).

Ось листовне свідчення Ігоря Качуровського про реальний рівень обізнаності світу із нашими авторами: “Спроби видати переклад “Саду Гетсиманського” закінчилися нічим. <...> Перекладеного з російського перекладу “Кобзаря” (що там від нього лишилося?) до Аргентини потрапило чотири примірники. Єдина країна, де Україну сприймали як рівну серед рівних, це Італія в період між двома війнами. А після війни справа змінилася: коли проф. Микола Глобенко написав для італійської енциклопедії статтю про українську літературу “Тарас Шевченко”, йому виправили на “Іван Шевченко”.

Ми з жінкою колись уклали були довідник “Українська література у чужинецьких енциклопедіях, словниках і довідниках”¹ – так там усі чудеса світу: найбільші наші прозаїки – це Юхим Зоря і Гліб Східний. А Леся Українка це “замріяна галичанка”, а справжнє прізвище її “Ворона”.

В такому дусі роблено у ХХ столітті усі енциклопедії світу” [5].

Можна б тішитися думкою, що останніми десятиліттями ситуація змінилася на краще чи принаймні набула позитивної динаміки. Утім, за словами Ярослава Поліщука, донині “по-перше, обіговими є уявлення, що література наша самодостатня, через що, мовляв, не варто приділяти увагу її поширенню поза Україною. По-друге, поширеним є також погляд, нібито українська література добре відома чи навіть, що нею масово захоплюються за кордоном (!). Це тим паче не відповідає правді! Доводилося чути, скажімо, на конференції в Петербурзі доповідь нашого провідного українознавця, що звучала в панегіричному дусі: з її змісту виходило, ніби в США дуже захоплюються Шевченком, а у Франції масово шанують Франка. Найгірше, як на мене, що це звучало власне на науковій (!) конференції, така ересь” [8]. Отже, бачимо, що схильність до ідеалізації ситуації українцями послідовна й не обмежується студентською аудиторією.

Поняття “світ” ототожнюється анкетованими із поняттям “Європа”. “У Німеччині, Польщі, Франції можна знайти книжки Оксани Забужко, Юрія Андруховича, Любка Дереша, Андрія Куркова. Тут, в Україні, нам розповідають, що ці письменники “там” шановані і відомі. Але ніхто не проводив дослідження і не розповідав українській спільноті, як розкуповуються їхні книжки “там”. Відомо, що, коли талановиту російську авторку Тетяну Толстую переклали і видали в Данії, то куплено було лише один (!) примірник з усього накладу. Це не плітка. Оскільки Толстая – чесна людина, то вона сама розповіла про це в одному з інтерв’ю. На жаль, у європейських книгарнях ми не побачимо ні нашої прекрасної класики (Григора Тютюнника, Ольги Кобилянської, Тодося Осьмачки, Юрія Яновського, Валер’яна Підмогильного, Миколи Хвильового та ін.), ні справді вартісних сучасних авторів” [7].

¹ Десь у 70-х р. ХХ ст., як підказав адресат.

Обізнаність європейського читача з українськими авторами таки справді вища, ніж, скажімо, читачів Латинської Америки. Маємо свідчення Інтернет-журналіста, що в Чилі про українську літературу, як класичну, так і новітню, не знають нічого. У Бразилії ситуація дещо краща, бо завдяки перекладацькій діяльності Віри Вовк відомі “проза Валерія Шевчука, поезія Миколи Воробйова, Василя Голобородька, Ігоря Калинця, Ірини Жиленко, оповідання про тварин Миколи Вінграновського та деякі його вірші” [2]. Але загалом Україна фактично залишається для світу terra incognita.

Цей фактор, на думку опитаних, може сприяти зацікавленню творчістю українських письменників із боку іноземців: *“Будь-яка поезія чи проза може бути цікава світові в силу своєї унікальності й талановитості, українська, певна річ, не є винятком. Мабуть, не можна говорити і про те, яка саме, – хто визначить канони “цікавості”? А викликати може якраз тим, що Україна як культурна цінність і досі практично невідома світові, невідоме ж завжди приваблює. Одним словом, уже давно настає час приємно здивувати світ! Він вдячно відгукнеться – переконана”* (філолог, Одеса). Цікавою спробою реципієнтів стало визначення осіб, які могли б репрезентувати Україну світові. У своєрідній ієрархії чільні позиції належать Ліні Костенко (27 осіб), найближчі місця розділили Оксана Забужко (13 осіб) і Юрій Андрухович (12 осіб). Подальший рейтинг виглядає так: Сергій Жадан (8 осіб), Іван Драч (7 осіб), Ігор Калинець і Галина Крук (по 5 осіб), Анатолій Криловець (4 особи), Дмитро Павличко, Марія Матіос, Борис Олійник, Василь Голобородько (по 3 особи), Василь Кожелянко, Петро Мідянка, Олександр Ірванець, Маріанна Кіяновська, Галина Пухта, Оксана Пахльовська, Роман Скиба, Василь Герасим’юк, Тарас Шевченко (по 2 особи), Микола Бутейко, Вікторія Арес, Іван Андрусяк, Ніла Висоцька, Василь Симоненко, Василь Стус, Віктор Неборак, Григорій Чубай, Віталій Бориславець, Неда Неждана, Ігор Павлюк, Роман Трифонов, Микола Воробйов, Віктор Кордун, Михайло Григорів (по 1 особі).

Теза друга: потрібність світові. Окремі респонденти вважають українську поезію засобом урізноманітнення світової поезії: *“Вона потрібна світу, щоб урізноманітнити поезію новими творами самобутніми та своєрідними¹. Вона потрібна Україні, щоб зберегти народну традицію та різнобарв’я мови”* (студентка 2 курсу, фак. іноземної філології Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна).

Отже, на думку респондентів, традицію та мову в Україні й досі сприймають такою, що потребує захисту і збереження. Хоч як сумно, але останні політичні дії свідчать про небезпідставність подібних міркувань. Очевидно, постійна загроза колонізації (культурна, інформаційна, економічна), а також історичний досвід імперського поневолення до певної міри визначають ставлення українців до власної поезії як до меншовартісної порівняно з російською.

Воднораз поетична мова усвідомлюється багатшою за будь-який інший мовний різновид в аспекті лексико-семантичному, стилістичному та образному. Краса вислову постає одним зі складників естетичної вартості поетичного твору. Іншим складником цієї вартості вбачається збереження народної традиції, що може тлумачитися як аналог національної самобутності. Це твердження не безпідставне, але воно не має застосовуватися механічно, як у судженні *“СУП потрібна світові (?!), бо якщо її читатимуть², то зможуть довідатися про Україну, її культуру, мрії українського народу, його здобутки і втрати. Тут*

¹ Самобутні та оригінальні твори таки мають шанс зацікавити світ, але тут постає проблема визначення естетичної вартості цього новаторства, його формальних і змістових параметрів.

² Вираз “якщо поезію читатимуть” означає, що її можуть і не читати: або тому, що немає якісних перекладів, або тому, що поезія не привабить читача рівнем майстерності й тематичним наповненням. Чи прагнутиме іноземний читач пізнавати Україну, залежить не так від його потреби пізнання (дуже сумнівної, відверто кажучи), як від потреби та бажання самих українців зацікавити нею.

важить майстерність і художній світ автора. Цікава специфікою написання” (студентка 4 курсу Кіровоград. нац. пед. ун-ту ім. В.К. Винниченка).

Теза третя: українська поезія має цікавити світ. І це поезія “така, що змушує над чимось замислитися і викликає певні емоції. Сучасна поетична творчість має велике значення і повинна цікавити і дорослих, і дітей. Яка залежить від естетичних смаків і уподобань кожного читача” (студентка 2 курсу Нац. ун-ту “Острозька академія”). *“Може, безперечно. Українські автори пишуть гарно і не для “мас”. Це мусить цікавити світ”. “Може і повинна бути цікава світові. Новими темами, героями, проблемами, близькими для сучасників”* (однокурсниці анкетованої).

Цитовані рядки публіцистично забарвлені і, поза патріотизмом опитаних, не мають під собою реальних підстав. Погляд зовнішніх реципієнтів далеко не такий безапеляційний, а висловлювання обережніші: *“Боюся, що сучасному світові не цікава не тільки українська поезія...”* (Інтернет-журналіст, Чилі); *“Українська поезія була б цікава світові (бо стояла на найвищому рівні – побіч із іспаномовною) у 20 та 30 рр. ХХ в.”* (літературознавець, Німеччина).

Усвідомивши аксіому, що поезія не має цікавити світ і бути йому потрібною через сам факт своєї наявності, погляньмо на чинники, що формують уявлення про українську поезію.

Фактор світоглядний: “марєво європейськості” (Г. Сивокінь) чи “привид імперії”?

У відповідях опитаних чітко проглядається потреба співвіднести в поезії індивідуальний особистий і національний досвід із досвідом інших людей та народів, тобто необхідність поєднати традиційне і новаторське. Обом складникам цієї формули може приписуватися як позитивна, так і негативна оціночна характеристика.

Розбіжності свідчать про естетичний плюралізм, за якого традиція постає певною консервативністю, що стає на заваді модернізації, або ж, навпаки, трактується основою оновлення поетичної палітри. Прагнення до модернізації іноді призводить до свідомих орієнтирів на європейські зацікавлення¹, бо увага і схвалення Європи усвідомлюється студентами як омріяна мета. Водночас анкети засвідчують, що українська поезія нерідко трактується українцями як література значно нижчого рівня не лише порівняно з європейською поезією, а й із російською. Це говорить про неподоланий комплекс меншовартості, “виразне відчуття колоніальності в постколоніальному просторі” [10, 94]. За таких обставин “традиція – основа національної ідентичності, що надає цілісності літературі, що можна трактувати як постколоніалізм” [10, 104-105].

Варто зауважити, що світоглядні хитання й розбіжності виразно проектуються на тематичний фактор поезії.

Тематика поезії: pro et contra. Ті елементи теми, що одні розцінюють як позитив, інші розглядають критично, скажімо: *“Зацікавить та поезія, що стосується українців, їх життя”* (студентка 1 курсу філ. фак-ту Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна). *“Пишуть про наш менталітет, те, чим ми живемо, а світ, на жаль, цікавиться Україною менше, ніж Україна світом”* (студентка 4 курсу Кіровоград. нац. пед. ун-ту ім. В.К. Винниченка); *“Українські поети мають особливі вірші, цікавий зміст яких можуть зрозуміти лише українці”* (студентка 1 курсу філ. фак-ту Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна). З одного боку, визнається потреба звертатися у творчості до національної своєрідності

¹ Існує погляд, що поезія “*може зацікавити актуальними проблемами сучасної України, як чільної держави в європейському контексті*” (студентка 4 курсу Кіровоград. нац. пед. ун-ту ім. В.К. Винниченка). Оце “чільної” – це видавання бажаного за дійсне. Інші крайнощі: *“немає талантів, немає гарної історичної та літературної бази”* (студентка 5 курсу філ. фак-ту Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна).

та власної традиції, із другого – виникає усвідомлення, що українські вірші тематично часто замкнені на собі й не мають проєкції на зовнішній світ: *“Якщо поезія про загальнолюдське, а не про “шаровари й українське село чи мову солов’їну”, якщо вона художньо вартісна”* (журналіст, Чернівці), то може зацікавити світ. *“Основна тематика української літератури – проблеми впливу Польщі, Росії, а також ридання про нещасну долю. Нічого позитивного”*, – зазначає студентка 2 курсу фак-ту іноземної філології Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна, виразно вказуючи на один зі стереотипів, що існує у свідомості українців і транслюється іноземним читачам. Українська поезія – *“здебільшого наслідування когось... Чи занадто велике концентрування на власних переживаннях”* (студентка 3 курсу фак-ту іноземної філології Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна). Наслідування інших розцінюється настільки негативно, що стверджується, ніби українська поезія може привабити іноземного реципієнта *“лише за умови унікальності її тем і проблематики”* (випускниця Нац. ун-ту “Острозька академія”).

Опитані твердять, що привернути увагу можуть вірші про кохання, вірність, дружбу, патріотизм. Одні надають перевагу інтимній ліриці, інші – громадянській поезії, ще інші – філософській, медитативній, міфологізованій, психологічній, що містить більше прихованих сенсів. Усе перелічене не є винятково українським. Доречніше, мабуть, говорити про унікальний змістовий чи формальний ракурс віршів (приміром, крізь призму національних традицій).

Динамізм в оцінках твору зумовлений не лише розбіжностями у ставленні опитаних до традиції та новаторства¹, а й несталістю поняття естетичної цінності. Сказане повертає нас до праці Яна Мукаржовського *“Чи може естетична цінність мати загальне значення?”*, де вчений пише про цінність просторову, часову та самоочевидну, що не завжди накладаються одна на одну. Це свідчить про певну міру динамізму цінності, яка може змінюватися із часом². *“Чим довше якийсь твір зберігає свій естетичний вплив, тим упевненіше можна сказати, що постійність його цінності зв’язана не з минулим естетичним об’єктом, а зі способом, яким його було створено”* [6].

Час як критерій цінності розвертає проблему традиції та новаторства іншою гранню – сучасність і класика. В анкетах натрапляємо на тези, що в українській поезії *“не порушуються вічні проблеми, це поезія певного часу, а не класика”* (студентка 1 курсу філ. фак-ту Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна), *“Нинішня поезія не йде ні в яке порівняння з класичною”* (студентка 3 курсу фак-ту іноземної філології Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна)³.

Як зазначав М. Гаспаров, *“ненав’язана несучасність окремого імені не має, і конфліктів із нею не буває: вона мирно застаріває й забувається. А нав’язана несучасність має ім’я: вона називається “класика” й запроваджується у школах для підтримки культурної традиції та культурної єдності. За межами століття – абсолютні цінності класики, у межах століття – суперечливі цінності сучасності. Звичайно, плин часу дедалі більше пришвидшується, сто років можуть ущільнитися до п’ятдесяти, та навряд чи менше”* [4].

¹ Традиція як а) запобіжник імперським загрозам нівелювати українську національну специфіку; б) спосіб виявити національні особливості в поезії й цим привабити іноземного читача; в) синонім провінційності, що перешкоджає зацікавити світ. Новаторство як а) руйнівник стереотипів і провінційності; б) спосіб наблизитися до світових поетичних тенденцій; в) загроза глобалізації і втрати національної ідентифікації.

² Зміна цінності, що надається твору, може відбуватися як природно, так і штучно – шляхом залучення або вилучення твору з навчальних програм, свідомого “забуття” певних творів з ідеологічних міркувань тощо.

³ Ці висловлювання, як і вираз про “канони цікавості”, свідчать про існування у свідомості опитуваних певної ієрархії постатей.

Класика – форма передачі традиції, традиція як така. А те, що перебуває поза статусом класики, слід розглядати як спробу експерименту, новації, модернізації.

На думку Яна Мукаржовського, “мистецтво однаковою мірою потребує як наслідування традиції, так і підпорядкування імпульсам сучасного розвитку. Загальна цінність самим своїм характером живої енергії робить можливим синтез двох протилежних необхідностей: завдяки своїй змінності вона звертає увагу художника саме на тих його попередників, твори яких співзвучні сучасним тенденціям” [6]. До таких авторів анкетовані зарахували Тараса Шевченка, Лесю Українку й Володимира Сосюру. Щоправда, чим зумовлено вибір на користь В. Сосюри, респондентка не пише.

Більшість опитаних, що вказують на нижчу якість сучасної української поезії, порівнюють її зі збірним поняттям класики, не конкретизуючи імен. Отже, формулюється *четверта теза: зацікавити світ може лише поезія, що належить до класики української літератури*, тобто перебуває за порогом певної хронологічної давності. Показово, що з-поміж анкетованих чимало осіб уважають: зацікавити світ нині може лише поезія Ліни Костенко. Творчість поетеси вже перейшла п'ятдесятилітній рубіж (від часу виходу дебютної збірки “Проміння землі” минуло 55 років), що дає змогу відчувати її як класичну – не лише з погляду естетики та поетики, а й хронологічно.

Теза п'ята: українська поезія може зацікавити хіба в майбутньому. Тут ідеться фактично про перебування за певною хронологічною межею. Але, на відміну від минулого, майбутнє неможливо оцінити – можна лише зробити певні припущення. Ось окремі з них: “Найбільш цікаві та важливі твори створено в дуже специфічних і скрутних умовах¹. І, стаючи криком душі, вони найбільше чіпають за душу. Тепер такої літератури не бачу” (студентка 2 курсу фак-ту іноземної філології Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна). “Може, це надпостмодерністські твори, в яких закладена була б істина майбутнього²” (студентка 2 курсу Нац. ун-ту “Острозька академія”).

Для того, аби привернути увагу іноземних читачів, на думку опитуваних, варто: 1) позбутися ілюзій щодо зацікавлення з боку світу, потрібності йому; 2) звільнитися від комплексів, породжених імперським досвідом (як міфу про меншовартість порівняно з російською культурою, так і міфу про ЄС як винятково благодатну спільноту); 3) не мріяти про популярність у світі, але формувати її.

По-перше, варто погодитися, що українська поезія (утім, як і будь-яка інша) може бути цікава “як носій універсальних сенсів – роздуми про буття, про любов, про смерть” (студентка 4 курсу Ягеллонського ун-ту), що, однак, не заперечує, а лише доповнює національні сенси. По-друге, варто пам'ятати: “чим досконаліший художник, тим суворіше розмежовані в ньому людина, що живе та страждає, і творча свідомість, тим майстерніше свідомість засвоюватиме й перетворюватиме переживання, що є для неї матеріалом” [11, 162]. Автор має не тільки й не стільки зображувати особисте, як перетворювати й комбінувати досвід, “перевтілюватися, себто бути *письменником* у повному значенні слова; 3) дбати про переклади іншими мовами та критичний розголос; 4) проникати в якусь зі світових культур, щоб на неї опертися в промоції власних талантів, – англійську, французьку, німецьку, іспанську” [9].

¹ Специфічних і складних умов у житті як окремої людини, так і української нації нині не бракує. Але вмінням переживати й художньо відтворювати, узагальнюючи й домислюючи, а не просто констатуючи їх, володіє далеко не кожен автор.

² Гадаю, що істина вічна, а надпостмодерні твори – це твори не так надсучасні, як такі, що відходять від постмодерної поетики.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вовк Віра*. “Українська мова – мого духу” // *Літ.* Україна. – 2012. – 14 черв. – С. 15.
2. *Гаврилюк Н.* Маси versus особистості, або Кому потрібна ієрархія? // *Слово і Час*. – 2010. – № 3; *Її ж*: Рецепція поезії та переклад // *Віршознавчі студії*: Збірник праць наукового семінару “Вірш у системі перекладу” (21 верес. 2010 р.) / Упор. Н. В. Костенко, Я. В. Ходаківська. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2010. – 138 с.
3. *Гаспаров М.* Критика как самоцель // *Гаспаров М.* Записи и выписки. – М.: Новое литературное обозрение, 2001. – 416 с.
4. *Гаспаров М.* Столетие как мера, или Классика на фоне современности // *Новое литературное обозрение*. – [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/nlo/2003/62/>
5. *Качуровський І.* Лист до Надії Гаврилюк від 2 жовт. 2009 р.
6. *Мукаржовський Я.* Может ли эстетическая ценность в искусстве иметь всеобщее значение? / Пер. В. А. Каменской // *Мукаржовський Я.* Исследования по эстетике и теории искусства. – М.: Искусство, 1994. – [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://philologos.narod.ru/texts/mukarz_value.htm
7. *Труднощі перекладу.* Моніторинг ЗМІ. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://smi.liga.net/articles/IT092767.html>
8. *Поліщук Я.* Лист до Надії Гаврилюк від 4 листоп. 2010 р.
9. *Поліщук Я.* Лист до Надії Гаврилюк від 23 листоп. 2010 р.
10. *Сивокінь Г.* “Постколониалізм” в сучасній українській літературі: симптоми тенденції, явища // *У вимірах сфріймання*: Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій. – К.: Фенікс, 2006. – 230 с.
11. *Элиот Т.-С.* Традиция и индивидуальный талант // *Назначение поэзии*: Статьи о литературе / Пер. с англ. А.М. Зверева. – К.: AirLand, 1996; М.: ЗАО “Совершенство”, 1997. – 352 с.

Отримано 26 липня 2012 р.

м. Київ